

– *соціальні програми для працівників*. Забезпечення розвитку програм соціального захисту працівників, таких як: медичне, пенсійне страхування, сприяє підвищенню загального благополуччя та економічної стабільності;

– *стимулювання експорту*. Розвиток програм підтримки експортерів та просування українських товарів на світовому ринку може стати ефективним методом збільшення експортних обсягів та валютних надходжень.

– *підтримка екологічних ініціатив*. Фінансування проектів, спрямованих на зменшення впливу промисловості на довкілля та розвиток екологічно чистих технологій, може покращити екологічну ситуацію та вивести країну на шлях сталого розвитку. Зазначені напрями можуть бути адаптовані в залежності від конкретних потреб та пріоритетів кожної держави.

Список літератури

1. Державний web-портал для громадян “Open budget”. URL: <https://openbudget.gov.ua/localbudget?id=26000000000>

2. Сидор І. П. Бюджетні ризики в умовах дефіциту фінансових ресурсів держави. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13144/1/%D0%>

УДК 336:658.14

Шулюк Б. С.

д.е.н., доцент,

професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

ДІАЛЕКТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПІЗНАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Об’єктивність та ефективність наукового дослідження фінансового механізму державно-приватного партнерства забезпечує методологія як інструмент пізнання навколишньої дійсності. В науковій літературі існують різні тлумачення даного поняття. Н. Кінаш вважає, що “методологія – це концептуальний зміст методів дослідження, за допомогою якого може бути досягнуто науково-дослідну мету для виконання поставлених завдань” [1, с. 217]. Заслужовує на увагу позиція В. Шейка та Н. Кушнарєнко, які пропонують розглядати згадане поняття як “вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності” [2, с. 57]. Відтак в найзагальнішому розумінні методологія представляє вчення про принципи побудови, основні закономірності розвитку, форми і методи наукового пізнання.

В системі загальної методології вагоме значення для дослідження фінансового механізму державно-приватного партнерства (ДПП) займає діалектичний підхід. Через основні закони і категорії діалектики він дає змогу пізнати сутність, зміст, закономірності розвитку фінансових явищ і процесів. Як видно з рис. 1, такі закони, як переходу кількісних змін в якісні та єдності і боротьби протилежностей сприяють з’ясуванню сутності фінансового механізму ДПП, його змісту та форми.

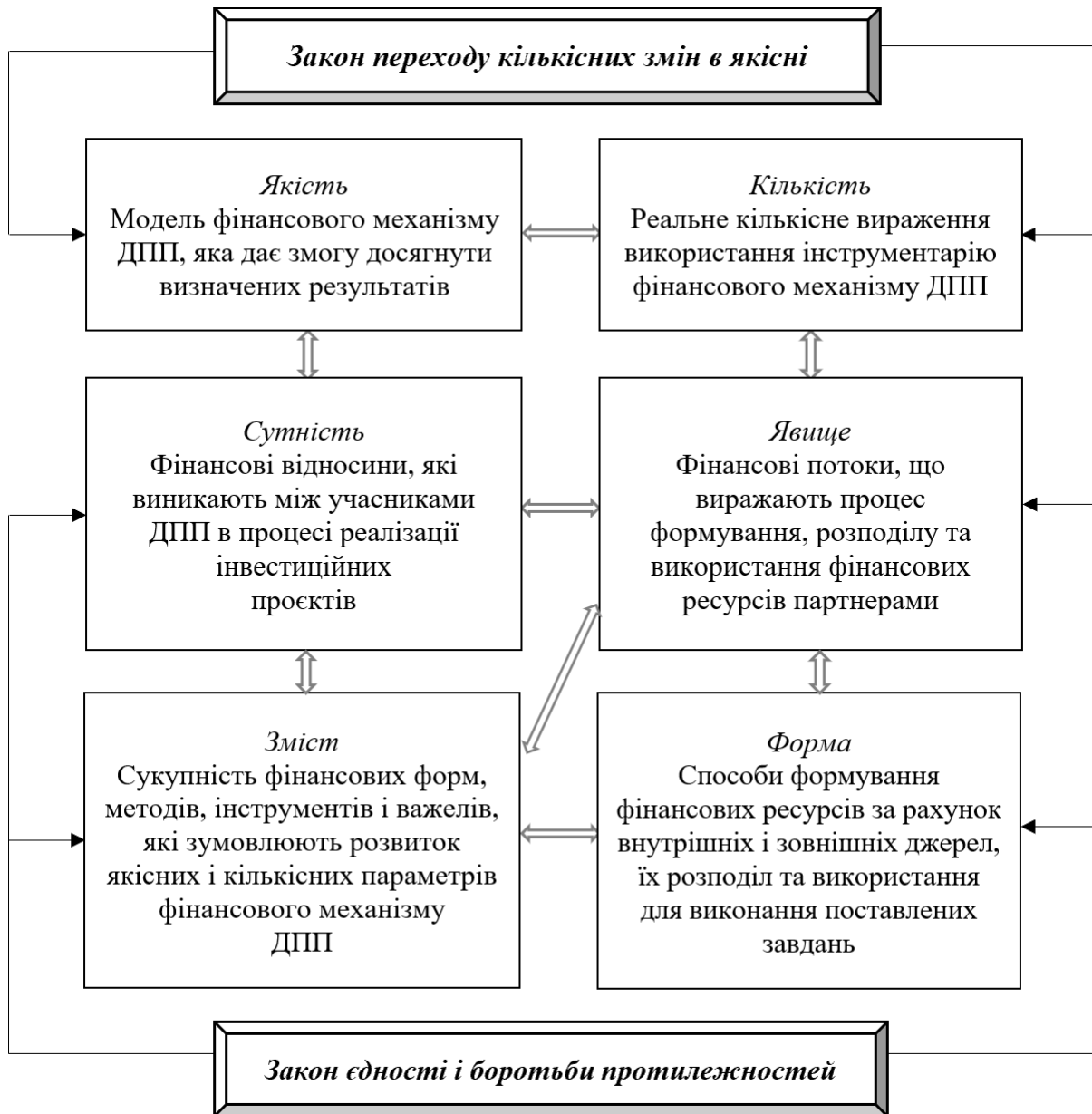

Рис. 1. Дія законів і категорій діалектики в процесі дослідження фінансового механізму державно-приватного партнерства*

*Побудовано автором

Взаємозв'язок між якісною та кількісною сторонами фінансового механізму ДПП проявляється у тому, що категорія якості характеризує набір фінансових форм, методів, інструментів і важелів, який потребують партнери для досягнення цілей в процесі довгострокової реалізації проектів ДПП. Категорія кількості свідчить про реальне використання інструментарію фінансового механізму ДПП у кількісному вимірі відповідно до фінансових можливостей партнерів. В ідеалі зазначені категорії повинні відображати однакову величину інструментарію. Однак в економічних реаліях сьогодення фінансові можливості партнерів є обмежені, що зумовлює перевищення потреби над фактичним використанням згаданого інструментарію. Варто зазначити, що при умові результативної реалізації проектів ДПП кількісна

категорія зростатиме і буде наближається до якісної за рахунок доходів, генерованих проектом. Водночас якісна сторона постійно зростає, що зумовлює необхідність збільшення кількісної. Це свідчить про безперервний і динамічний розвиток фінансового механізму державно-приватного партнерства.

Завдяки дії закону єдності і боротьби протилежностей прослідковується зв'язок між такими категоріями, як сутність і явище, зміст і форма. Зокрема, сутність фінансового механізму зумовлена впливом категорії якості і свідчить про те, що фінансові відносини органів державної влади чи місцевого самоврядування і суб'єктів підприємницької діяльності мають бути спрямовані на те, щоб у процесі реалізації проекту ДПП були досягнуті їхні цілі. Тобто сутність характеризує теоретичну модель фінансового механізму ДПП, що включає ідеальний набір фінансового інструментарію.

Категорія явища, яка відповідає категорії кількості, відображає матеріальне вираження фінансових відносин у вигляді руху фінансових потоків задля формування та використання фінансових ресурсів партнерами.

Таким чином, сутність фінансового механізму ДПП проявляється через відповідне явище, яке, зі свого боку, є сутнісним, адже матеріалізує фінансові відносини партнерів в процесі реалізації спільних проектів. Відтак такі дві категорії перебувають у єдності і є протилежними. Між ними існує суперечливий зв'язок, який проявляється у розбіжності застосування необхідних елементів механізму партнерами з діями в процесі їх матеріалізації. Тому така боротьба орієнтована на наближення категорії явища до категорії сутності.

Категорія змісту відображає єдність всіх взаємопов'язаних елементів і процесів, що визначають суть фінансового механізму ДПП. Тому вона передбачає розроблення інструментарію фінансового механізму ДПП (фінансових форм, методів, інструментів і важелів) задля здійснення впливу на рух фінансових потоків в процесі реалізації партнерських проектів держави і бізнесу. Категорія форми свідчить яким способом формуються, розподіляються і використовуються фінансові ресурси ДПП.

Третій закон діалектики – заперечення заперечення свідчить про розвиток певних явищ і процесів. Графічно це можна представити у вигляді спіралі, кожна вітка якої є запереченням попередньої. Закон стверджує, що нове завжди замінює старе, а потім старе замінюється новим, внаслідок чого заперечення піддається запереченню. Зміст цього закону можна показати на прикладі використання інструментарію фінансового механізму ДПП, складові якого зазнають суттєвих змін в довгостроковому періоді реалізації партнерських проектів. Адже стрімкий розвиток фінансового ринку зумовлює постійну появу інноваційних інструментів, які відповідають новим викликам економічного простору та сучасним потребам партнерів для досягнення визначених цілей.

Таким чином, наведені закони діалектики постійно діють в процесі формування та функціонування фінансового механізму ДПП. Відтак їх потрібно враховувати при прийнятті фінансових рішень партнерами.

Список літератури

1. Кінаш Н. Б. Аналіз концептуальних підходів до методології принципів громадянства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 213–222.

2. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. 5-те вид. Київ: Знання, 2006. 308 с.

УДК 336.1

Щербата А. В.

здобувачка вищої освіти

ОП “Фінанси, банківська справа та страхування”

ДонНУ імені Василя Стуса

Матвійчук В. І.

канд. екон. наук, доцент

кафедри фінансів і банківської справи

ДонНУ імені Василя Стуса

ХАРАКТЕРИСТИКА МОДЕЛЕЙ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ЗА РІВНЕМ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Бюджетні відносини – це сукупність економічних відносин, пов’язаних із формуванням, розподілом та використанням державних фінансових ресурсів. Одним з ключових аспектів цих відносин є рівень централізації, тобто ступінь концентрації фінансових повноважень на центральному рівні державної влади.

Метою даного дослідження є вивчення динаміки рівня централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті України та оцінка ефективності існуючих моделей бюджетних відносин за рівнем централізації на підставі комплексної характеристики економічного зростання, соціальної справедливості та ефективного управління.

Рівень централізації ВВП в бюджеті визначається за допомогою відношення обсягів зведеного бюджету до обсягів валового внутрішнього продукту відповідного року. За рівнем державної централізації ВВП у рамках фінансової моделі ринкової економіки умовно можна виділити три основні моделі: американську, західноєвропейську та скандинавську [1].

Американська модель (ліберальна) характеризується незначним рівнем бюджетної централізації – 25-35%. Фінансове втручання в економіку зведене до мінімуму. У соціальній сфері забезпечуються тільки ті верстви населення, які не в змозі обійтися без державної допомоги. Модель створює максимальну фінансову стимуляцію: з одного боку, вона дає можливість заробляти, з іншого вимагає цього [2].

Західноєвропейська модель (помірна) характеризується поміркованим рівнем централізації ВВП у бюджеті – 35-55%. Сутність моделі зводиться до паралельного функціонування державних і комерційних установ у соціальній сфері [2].